

dežele ob kaspiskem in hvalinskem morji in kolikor si jih je še mogel sam osvojiti v Evropi. Leta 1240. prilomastil je Batu-kan v Evropo ter je grozovito razsajal po Ruskem in Poljskem, a 1241. leta pridrl je tudi na Česko. Ko so bili Mongolci v zelo hudej bitki na tako zvanem Dobrem polji (Wahlstatt) blizu Legnice zmagali slezkega vojvodo Henrika, kateri je z deset tisoč kristjani junaško poginil na bojišču v dan 9. aprila 1241. leta, pokaže se na českej meji hrabri kralj Večeslav, voděč 40.000 pešcev in 6000 konjikov. Azijatski divjaki si niso upali napasti tolikega števila izurjenih vojakov, nego skušali so, da bi je obšli in od drugod prodrli na Česko. Ali vsi pótje skozi zaraščene gozde ob meji so bili dobro zadelani in še le za tri tedne so se prerili na Moravsko, kjer so neusmiljeno plénili, morili, požigali in pustóšili. Ljudje so popuščali svoja domovišča ter bežali v gore, da bi si saj življenje oteli. Tu je Večeslav z novo vojsko prišel za njimi in jih zajel pri Olomuci, katerega so ravno oblegali. V zelo krvavem boji, v katerem se je najbolj odlikoval česki poveljnik Jaroslav Sternberški, bili so Mongolci tako strašno tepeni, da so zapustili Moravsko ter se podali proti Ogerskej, kjer so se zopet združili z glavno vojsko Batu-kana ter šli preko Srbije in Bogarske nazaj na Rusko, kjer se je Batu-kan s svojo grozovito vojsko utaboril ob dolenjej Volgi. Tu si je sezidal svojo prestolno mesto Saraj in od tod gospodoval po širocem ruskem svetu od Urala tja do ustja reke Dunava. Iz Saraja je Batu-kan razpošiljal čete po svojej obširnej državi, da so strahovali potlačeno ljudstvo ter pobirali davek. To novo mongolsko cesarstvo so imenovali „zlato hordo.“ Jaroslav II., véliki knez v Vladimiru ter vsi drugi ruski knezi so se morali poklonit mogočnemu poganskemu kanu, kateri jim je kot najvišji vladar novič podelil njihove deželice, a kdor je bil pri njem v največjej milosti, tega je imenoval vélikega kneza. Krščanski knezi prišedši v Saraj morali so darovati poganskim malikom ter ponižno poklekovati pred silovitim Batu-kanom. Pobožni črnigovski knez Mihael, kateri se je branil moliti krive bogove, bil je pri tej priči ob glavo dejan. Posamezne mongolske čete so še vedno počenjale silovitosti z ruskim ljudstvom, katero je strašno trpelo posebno takrat, kadar so prišli Mongolci davek pobirat. Ruska je bila celih 200 let pod vladarstvom divjih Mongolcev.

— 4.

—*—

Obljuba dolg déla.

Bilo je 1855. léta, kadar je strašna kolera uže drugič morila po našej deželi. Tu in tam je razne kraje takó nemilo pritiskala, da so ljudjé po nekaterih hišah vsi pomrli in da je potem prišlo iménje v tuje roke. Groza je bilo in strah.

Kadar Bog človeški rod z enakimi boleznimi tepe, tedaj se ljudjé nekako plaho ozirajo in s potrjim srcem pohajajo. Nikdar ní slišati, da bi pijanci kričali po krémah ali ponočnjaki prepevali po vaséh in cestah. A katerega bi to res ne pretresnilo, ako ljudi, ki so nekoliko ur poprej bili še zdravi in čvrsti, vidi skóraj potem ležéce v mrtváčnici, kamor so jih prinesli uže trde in hladne! Rodovina je zdaj še zdrava in vsa vkupe, a predno preteče nekaj časa, jáme se ta ali ón od krča zvijati, kakor ljuta kača, ako stopiš

nánjo, ter izdahne svojo dušo v mukah. V tacih bedah se ljudjé še spominajo Boga, prosèè ga, vzdihajóè k njemu in mu obljube delajóè. A kar èlovek obljubi, to je dolžan tudi stvoriti. Naj vam zatorej, otroèièi ljubi! povém neko resnièno dogodbo.

Kakor smo uže poprej dejali, 1855. léta je grozovita kolera bila tudi v nekej vasi na Notranjskem. Tam naglo vzbolí gospodar in poprosi, da bi mu šli po duhovnika, naj bi ga izpovedal in pričéstil (obhajal). Duhovnik, da-si neprestano klican od bolnika do bolnika, naglo pride k njemu. Kadar se je bil izpovedal in pričéstil, ostane duhovni pastir še nekaj časa pri bolniku, ki je vzdihoval in ječal. Kadar mu krč nekoliko odléze, izpregovori kmet: „oèe duhovni! prosim vas, molíte záme, da zopet ozdravim. Če mi Bog povrne blago zdravje, to hočem na svojej njivi pri léščevji poleg ceste sezidati lepo kapelico na čast Matere Božje.“ Duhovnik mu to odsvétuje, ker ga je morda poznal, in mu velí: „oèe! ne bodi obljube, če ne mislite res tudi stvoriti, kar obétate. Obljuba dolg déla. Nikdor nij siljen obétati ničesar; ali kdor kaj obljubi, treba da zvrší, kar je obljubil, ako nehée imeti smrtnega greha.“ A mož je vender obétal in obétal, sezidati kapelico, ako se mu povrne zdravje.

Res je prebólel, in kadar je malo okréval, začél je takój pesek in kamenje voziti na njivo pri léščevji. Sosedí, vrlo blagi ljudjé, vidéèi, da sám ne bode mogel vsemu kaj, ker je bila v dolgéh jako opešala njega še pred nekaterimi léti rodovita in dobra zemlja, ponudijo mu roké in tudi novce k zidanju rečene kapélice; ali on tega nij hotel vzprijeti. Zató se je zgodilo, da je kamenje s peskom vred kacih deset let ležalo na mestu, a kapelice še nij bilo.

Potem se je mož vrgel v pijačo, posebno v žganje, zaradi česar mu je gospodarstvo hiraló od léta do léta. A videti je bilo, da ga je stvorjena obljuba zeló pekla na vésti, kajti vselej se je odkril in priklonil, kadar koli je šel mimo navoženega kamenja. Ali žganjepívec néma toli svete stvarí, da bi se je ne odrekel žganju na voljo. Tak je bil tudi ta kmet. Nekoliko dnij pred sv. Nikolájem, ki dobrim otrokom zvečér nosi darí, prodá še óno kamenje, katero je ležalo na njivi, ter zánje dobode nekaj grošev, in si reče prínesti žganja, — kajti kúp je bil stvorjen v krémi srédi njega pivskih bratev. A vender ga je še zdaj pekla vést, ker se je vselej pokrižal, kadar koli je stekleníèico nesrečnega žganja k ustom nesel.

Kadar se tukaj malo napije, a ne èrez mero, odríne domóv, in pride mimo kamenja, pred katerim sname klobuk, pripogne koléni ter nekoliko postóí, kakor bi se s tem kamenjem razstajal na véke. Potem se iz nova odpóti, ali ne domóv, nego v drugo krémo, kder poklièe mérico vina. Nekoliko izpije in posedí, a skoraj začúti, kakor bi ga nekaj slabílo. Zatorej gre vèn, ali uže na pragu véžnih vrát se zgruzi, in — mrtev pade na zémldjo. Ljudjé so se trudili, da bi ga zopet oživili, a vse je bilo zamán: kar je mrtvo, mrtvo je.

Te žalostne a resniène dogodbe, otroèièi dragi! nijsem povedal zató, da bi grajal ubozega kmeta, ki se je uže sam odgovarjal pred stolom božjim, nego samó zató, da tudi ví, predno stvoríte kakšno obljubo, vselej dobro premislíte, ali boste mogli zvršiti, ali ne, kar ste obljubili. Vedno vam naj bodo na umu težke besede: obljuba dolg déla!

Ivan Borštník.